

**ТРАНС
В БГ**

© Автори:

Ади Петров,

Робин Златаров

© Редактор:

Ади Петров

© Графичен дизайн и оформление:

Карина Канева

С любов, Транс Мисия

Copyright © 2024 by Bilitis

All rights reserved.

bilitis

Rainbow Hub

Co-funded by
the European Union

СЪДЪРЖАНИЕ

Въведение	5
Психологическа подкрепа	6
Правна помощ	9
Медицински консултации.....	13
Общност.....	16
Кариера и заетост	18
Правна рамка.....	21
Гражданско действие.....	26
Законодателни инициативи	30

ВЪВЕДЕНИЕ

Да си транс човек в България може да бъде сложно и объркващо. Липсата на установени административни процедури, тренирани специалисти и адекватна помощ може да бъде обезкуражаваща, но ние сме тук да помогнем!

Има значителен брой организации, колективи и специалисти, които са насреща да помогнат в намирането на здравна, правна и психологическа помощ за транс хората. Също така в последните години се появяват все повече пространства, които са настроени приятелски към ЛГБТИ+ общността.

Този кратък документ има за цел да даде основна информация за организациите, колективите и услугите, до които имаш достъп и в които ще бъдеш посрещнат с топло и разбиращо отношение.

Ние специализираме в правна, общностна, психологическа и медицинска помощ за транс хора. Именно затова създадохме тази кратка брошура, която да ти послужи като пътеводител в твоя преход като пълноценен и щастлив транс човек.

ПСИХОЛОГИЧЕСКА ПОДКРЕПА

Без значение дали имаш нужда от консултация със специалист, за да задвижиш процеса по смяна на документи, или просто имаш нужда да поговориш с някого, препоръчваме да се консултираш с терапевт, който има опит и познания за работа с ЛГБТИ общността.

Фондация Билитис предлага онлайн чат всеки делничен ден от 17:00 до 22:00 с помощта на психолози-доброволци, които са на линия да подкрепят всеки от ЛГБТИ общността. Него можеш да откриеш в долния десен ъгъл на уебсайта¹.

Фондация Сингъл Стен предлага групи за взаимопомощ, за които можеш да прочетеш повече на www.singlestep.bg/join-group/. Също така имат онлайн чат за подкрепа, който функционира всяка вечер от 20 до 23 ч., а ако имаш други въпроси, можеш да им пишеш на info@singlestep.bg.

Фондация ГЛАС предлага няколко безплатни консултации с психотерапевт чрез платформата “Кабинет Дъга”. Можеш да се свържеш с квалифициран специалист на www.kabinet.bg. Те предлагат консултации както на български, така и на английски. Няма проблем, ако не си в София! Има опция и за онлайн терапия.

Също така онлайн платформата “**На Click разстояние**” предлага безплатна психологическа помощ за младежи. Можеш да намериш повече информация за тях на www.one-click-away.org/.

© Снимка: Thiago Rocha

OF THE
DSET
INTO
TREET.

НИЕ СМЕ ХОР
НЕ
ИДЕОЛОГИЯ

ТРАНС ПРАВАТА
СА
ПРЕШНИ ПРАВА

ПРАВНА ПОМОЩ

Документи, които отразяват правилно твоята полова идентичност и имена, са ключови за един пълноценен преход и сигурност в ежедневието. В момента в България няма уреден ред за смяна на тези идентификатори на основание/база полова идентичност, поради което се извършва по съдебен ред.

Ако се интересуваш от правно признаване на пола и смяна на имената и половия маркер в документите ти, свържи се с фондация Билитис или Младежка ЛГБТИ организация Действие.

Правните специалисти на Младежка ЛГБТИ организация Действие могат да водят делото ти, а правните експерти на фондация Билитис могат да ти предоставят подробна информация относно съдебното производство по признаване на пол в България и да те насочат към компетентни местни адвокати, ако твоят постоянен адрес е извън София. На гърба на тази брошура ще намериш информация за правната ситуация в България в тази сфера.

!!! В СЛУЧАЙ НА ДИСКРИМИНАЦИЯ !!!

Дискриминация е налице в случаите, когато дадено лице бива третирано несправедливо, без да има обективна причина, а единствено въз основа на това какви са те.

Правна помощ

Дискриминацията може да се прояви под различни форми и в различни сфери от общественения живот. Затова е важно да умееш да разпознаваш ситуации на дискриминация и да знаеш дали имаш право да подгедеш оплакване и къде можеш да го направиш.

Дискриминация не е всяко неравноправие. Дискриминация е само онова неравно отношение към някого, което е основано на защитен признак.

Можеш да научиш повече за дискриминацията, нейните измерения и разликите между пряката и непряката дискриминация в Ръководството по правата на човека².

Независимо дали си - или подозираш, че си станал жертва на пряка или непряка дискриминация - можеш да докладваш случая на страницата www.wearetolerant.com, поддържана от фондация Глас, както и на www.stophate.bg.

В случай че се нуждаеш от **правна помощ**, свържи се с Българския Хелзински Комитет www.bghelsinki.org/bg/legal-aid, които могат да те представляват пред български институции и съдилища, както и пред Европейския съд по правата на човека и други наднационални органи.

Докладването и правната помощ са безплатни. Възможни са такси за отделни документи, нужни за провеждането на дела.

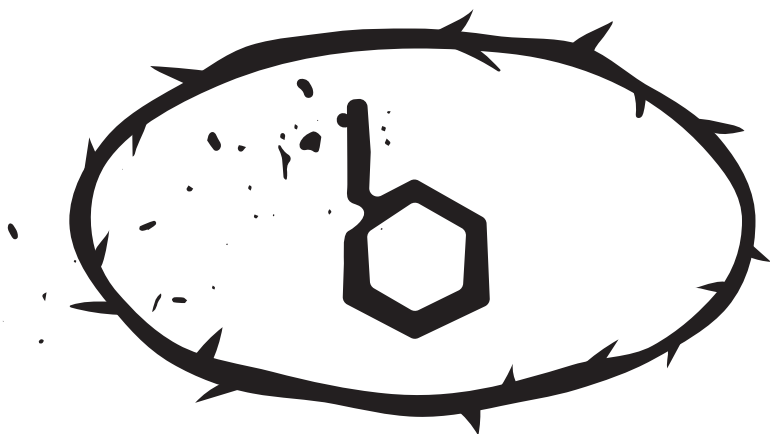
СЕБЕ
ПРИЕМА НЕТО
Е
ЛЮБОВ

МЕДИЦИНСКИ КОНСУЛТАЦИИ

Медицинският преход е един от начините, по които можеш да утвърдиш своята полова идентичност и изразяване. Може да включва както хормонални, така и хирургически интервенции. **Важно е да отбележим, че медицинският преход в никакъв случай не е задължителна стъпка за утвърждаване на твоята идентичност, както и че резултатите и стъпките, които търсиш, зависят изцяло от твоите нужди.**

Хормонозаместителната терапия (ХЗТ) често е първата стъпка от медицинския преход и се провежда задължително под наблюдението на медицински специалист. ХЗТ може да се състои от една или две части: 1. хормоните на определения ти при раждането пол се потискат, а 2. след това се прилагат новите хормони. Небинарните хора също могат да използват ХЗТ като начин за утвърждаване на тяхната идентичност. **Във всеки случай е важно редовно да си правиш кръвни изследвания и да ги обсъждаш с наблюдаващия те лекар-ендокринолог,** който чрез тях би могъл да адаптира препаратите, които е нужно да приемаш, спрямо здравословното ти състояние и промените, които желаеш да настъпят.

Хирургичните процедури в никакъв случай не са задължителна част от прехода, но са опция, от която много транс и небинарни хора се възползват. Съществуват много различни процедури, които могат да имат различно време за възстановяване.

В България, поради естеството на правната ни рамка по отношение на транс и небинарни хора, повечето(*) медицински специалисти се нуждаят от **диагноза за полова дисфория** (несъответствие между пола, приписан ти по раждане и полова ти идентичност), за да могат да ти предоставят медицински грижи. Такава диагноза можеш да получиш от психиатър в рамките на една или повече консултации, където ще имаш възможността да разкажеш повече за себе си и преживяванията ти.

За съжаление, в България половоутвърждаващата медицинска грижа не е покрита от Националната здравноосигурителна каса (НЗОК). **Би се наложило сам да покриеш разходите за консултация с психиатър, ендокринолог, хирург, както и хормоналните препарати, които започнеш да приемаш и съпътстващите ги кръвни изследвания, или хирургическите интервенции, на които желаеш да се подложиш.**

Медицинският преход е един дългосрочен процес, в който е важно да се консултираш с опитни специалисти, които да се отнасят уважително към теб и твоята идентичност.

Фондация Single Step има на разположение здравен консултант, който може да ти даде подробна информация за медицинския преход и да те свърже с медицински специалисти, които да ти съдействат за неговото осъществяване. Консултацията със здравен консултант на фондация Single Step е напълно безплатна. Можеш да заявиш интерес за здравна консултация на страницата на Single Step³.

ОБЩНОСТ

Ако си транс или интерсекс човек и имаш нужда от общност и искаш да се запознаеш с други хора като теб те каним да се включиш в някоя от общностните ни групи!

T.I.A. (Trans, Intersex and Allies) е група за взаимопомощ, в която можеш да потърсиш и намериш информация.

Ако искаш да помогнеш за подобряването на ситуацията на транс хората в България и да се включваш в активистки дейности стани част от **Транс Мисия**, групата ни за транс активизъм. За повече информация и включване в групите, можеш да попълниш тази форма за записване⁴.

Просто търсиш интересни и полезни материали на български по транс темата? Последвай страниците на активистката транс група **Транс Мисия** в Instagram⁵.

4 bilitis.typeform.com/to/vgnLVGeW

5 www.instagram.com/transmission.bg

Имаш нужда от пространство, в което да се отпуснеш
и запознаеш с хора като теб? Разгледай следните:

Общност

6 www.instagram.com/menta_space

7 www.instagram.com/kopriva.space

8 www.rainbowhub.bg

9 www.instagram.com/magnit.bg

10 www.thesteps.bg

11 www.instagram.com/solidaria_socialspace

КАРИЕРА И ЗАЕТОСТ

Всеки човек заслужава да работи не само на достойни условия, но и в сигурна среда, където неговата идентичност не е повод да бъде оцетен или дискриминиран под каквато и да е форма.

Карьера и заетост

Чрез своята програма за икономическо овластяване фондация Билитис и фондация Глас се стремят да спомогнат за успешното интегриране на пазара на труда на лесбийки, транс и небинарни хора. Чрез програмата те предоставят безплатна индивидуална и групово работа с консултанти/психолози за развитие на меки умения, кариерно ориентиране, както и информация за компании и организации, които подкрепят равенството между половете на работното място. Можеш да заявиш своя интерес и нужди в този въпросник¹², след което консултант ще се свърже с теб.

12

www.bilitis.typeform.com/to/bIvkUSFG?typeform-source=m

[facebook.com](https://www.facebook.com)

Фондация Single Step също предлага услуги чрез своя карьерен център за млади хора, които тепърва поемат първите стъпки в кариерата си - **Venture Out**.

Карьера и заетост

Услугите на Venture Out включват консултации, насоки и съвети, като например как да подготвиш CV и мотивационно писмо, какво да очакваш от професионалния си живот, как да избереш работодател, подходящ за ЛГБТИ хора и как да се подготвиш за финалната част от този процес - интервюто. Тяхната помощ също е безплатна. Можеш да се регистрираш за консултация или зададеш своите въпроси на ventureout@singlestep.bg.

ПРАВНА РАМКА

В българското законодателство опцията за промяна на гражданския пол на едно лице и съответно имената се определя от Закона за гражданската регистрация, Закона за българските лични документи, Правилника за издаване на български лични документи и Закона за защита от дискриминация.

Смяната на гражданския пол започва по молба на заинтересованото лице (транс или интерсекс човек) до районния съд по неговия постоянен адрес. Поради липса на установена процедура за смяна на пола обаче документите, които всеки един съд изисква от лицето, търсецо да смени своя граждански пол, както и обхватът на решението на съда, са различни и всеки съдебен състав ги преценява отделно, което съответно води по противоречива съдебна практика. С исковата молба се предоставя свидетелство за съдимост на лицето, което е издадено не по-рано от 6 месеца преди подаване на молбата, акт за раждане на лицето, копие от личната карта и медицински документи, ако такива има.

Някои състави търсят да установят съзнание за принадлежност към противоположния пол, дали и от колко години лицето живее като лице от противоположния пол, кое е неофициалното име, с което се представя в обществото, дали и от кога провежда хормонална терапия. Всичко това се изследва от страна на Съда, за да се установи сериозността на желанието на лицето да осъществи исканата промяна и за удостоверяване на абсолютна осъзнатост на собствените намерения на лицето за бъдеща реализация като човек от другия пол.

В тези случаи съдебното дирене протича при облекчен режим - мотивите на решението на тези съдебни състави се базират главно на правото на самоопределение на транс лицето и на непоколебимостта му да смени своя пол.

Други съдебни състави назначават редица експертизи, в това число психиатрично-сексологична, гинекологична и експертиза от ендокринолог съдебни състави установяват, че лицето, което търси смяна на гражданския пол по съдебен ред е лице, което „не носи белезите на лице от противоположния пол и само притежава съзнание на лице от противоположния пол“.

На второ място, тези съдебни състави искат да се установи дали молителят/молителката се е подложил/а на операция за смяна на пола, а именно дали е направил/а хирургическа интервенция за коригиране на половете му/ ѝ белези.

Кои са предпоставките за уважаване на молба за допускане на юридическа промяна в данните за гражданско състояние по отношение на вписания в акта за раждане „пол“?

- 1. Медицински критерий** – наличие на състояние на транс-сексуалност, което се установява със съдебно психиатрична експертиза и
- 2. сериозно и непоколебимо решение** за биологично потвърждение на изпълняваната от лицето психична и социална полова роля.

Необходимо ли е извършване на хирургическа операция за модификация на тялото на транс хората като предпоставка за промяна на вписания в акта за раждане пол?

НЕ, такава операция не е необходима преди да се подаде исква молба пред съответния районен съд.

2

ГРАЖДАНСКО ДЕЙСТВИЕ

Правото на мирно събрание (най-познато в контекста на правото на протест) е защитено от редица разпоредби на международното и националното право (Чл. 43 от Конституцията на Република България). **Гражданите имат правото на мирен протест и да организират такъв и/или да участват в него.**

Стъпки, които е необходимо да се предприемат при организирането на протест:

1. Подаване на писмо до съответната община

За София писмото трябва да бъде подадено в “Писма, жалби ЗДОИ и др.” на сайта на Контактния център на Столична община, има бланка за тази цел. При статичен протест е задължително писмото да бъде подадено поне 48 часа преди протеста, а ако е шествие – 72 часа преди провеждането му.

Писмото трябва да съдържа кратка информация за планираната инициатива и да се адресира до кмета на града. Важно е да се спомене колко коменданти (хора, които следят за сигурността) ще присъстват, както и да се посочат телефонните номера, на хората, които ще отговорят за комендантите.

За общините в страната, които нямат онлайн портал за подаване на писма, е необходимо да се открият контактите на дирекциите, които отговарят за сигурност по “Закона за събранията, митингите и манифестациите” и писмото да се вхорира чрез тях или да се отиде лично на място.

2. Очаквай уведомление

- От общината следва да се свържат с вас, най-често на следващия работен ден, за да потвърдят, че писмото е насочено. Не забравяй да оставиш контактната си информация.

3. Уточняване на детайли относно обществения ред

Възможно е да се свържат и представители на СДВР и да ви повикат на среща, на която да дадете повече информация за събитието и да се уточните за детайлите, свързани със спазването на обществения ред и безопасността. Препоръчително е организаторите да отидат, придружени от адвокат, но невинаги това е реалистично, защото могат да ви извикат в последния момент.

4. Организиране на протеста

Изгответе основните послания/искания на протеста. Поканете говорители с отношение към темата. Създайте сценарий/програма. Осигурете добро озвучаване и мегафони. Подгответе аптечка за първа помощ. Покани доброволци.

5. Популяризирай събитието

Изпрати прессъобщение до медици, създай събития в социалните мрежи и покани хора от общността, приятели, близки. При наличие на бюджет и времеви ресурс, може да спонсорираш публикации, за да достигнат до повече хора, както и да създадеш печатни материали – плакати, стикери и флаери, които да раздадеш и/или разлепиш из града преди протеста или по време на провеждането му.¹³

13 Български фонд за жените: www.bgfundforwomen.org/bg/2023/07/31/kak-da-organizirame-protest/

И СЛЕД ЗАКОНА
ЩЕ СЪМ
ТРАНС!

ЗАКОНОДАТЕЛНИ ИНИЦИАТИВИ

Изразяването на позиция преди приемането или отхвърлянето на закони, които могат да навредят или подпомогнат общността ти, е ключово и гарантира, че твоят глас ще бъде чул. Можеш да следиш внесените законопроекти в НС на Република България¹⁴ и Портала за обществени консултации към Министерския съвет¹⁵. В зависимост от това дали Министерския съвет или група народни представители са внесли законопроект можеш да изпратиш свое становище или в Портала за обществени консултации, или чрез становище, адресирано до водещата комисия в срок не по-малък от 14 дни след публикуването на съответната страница.

14 www.parliament.bg/bg/bills

15 www.strategy.bg/Default.aspx?lang=bg-BG

В качеството си на граждани можете да присъствате на заседания на комисии и да изразите своята позиция. Графикът им можете да намерите на www.parliament.bg/bg/committees-sitting. Можеш да заявиш присъствие в свободен текст до e-mail адреса на съответната комисия най-късно деня преди самото заседание. Контакти на комисиите можеш да намериш на www.parliament.bg/bg/parliamentarycommittees.

Контакти:

bilitis@bilitis.org

www.bilitis.org

Тази брошура е с информационна цел и включва както дейности на Билитис, така и на съмишленици/партньори. Информацията, която е предоставена тук, подлежи на промени извън наш контрол. Този материал не е създаден с учебна цел, нито се предвижда разпространение в учебни заведения от каквото и да е естество.

Финансирано от Европейския съюз. Изразените възгледи и мнения обаче са само на автора(ите) и не отразяват непременно тези на Европейския съюз или Европейската комисия-ЕС. Нито Европейският съюз, нито финансиращият орган могат да носят отговорност за тях.